

en de Gemeente Houten werken samen aan herontwikkeling, waardoor iedereen in de toekomst kan genieten van de natuur- en cultuurhistorische waarden. De forten zijn van grote waarde voor (overwinterende) vleermuizen. Afgelopen jaar is op Fort Rijnauwen de valse vleermuis aangetroffen, voor het eerst sinds 1968 in de provincie Utrecht. Ook vegetatiekundig zijn de forten interessant, vooral op Rijnauwen komen mooie graslandvegetaties voor met onder andere gewone agrimonie, brede orchis, goudhaver en bevertjes.

Fort Rijnauwen – Rutger Zeijpveld

Broedvogels

Doordat Fort Rijnauwen al lange tijd in eigendom is bij Staatsbosbeheer, zijn hiervan de meeste historische gegevens beschikbaar in de vorm van volledige inventarisaties. Van Fort Vechten en Fort 't Hemeltje zijn alleen historische beschrijvingen van de broedvogels beschikbaar. Het is door het ontbreken van eenduidige monitoringsgegevens van verschillende jaren lastig om een goede vergelijking in de tijd te maken. Toch zal ik hieronder een aantal opvallende soorten beschrijven.

Appelvink - In 2011 werden 4 territoria van appelvinken op Rijnauwen en één territorium op Fort Vechten vastgesteld. Appelvinken zijn alleen in de eerste ronde (eind maart) gezien en gehoord, wat bij deze soort direct als territorium geldt. Appelvinken broeden in boomtoppen en zijn niet-territoriaal, waardoor territoria moeilijk vast te stellen zijn. Ze broeden soms in groepen tot een tiental paren bijeen, maar in het begin van het broedseizoen kan een groep zich ook opsplitsen in solitair broedende paren.

Ijsvogel - Na de strenge winter van 2010/2011 was het de vraag hoe het met de ijsvogels zou gaan. Gelukkig konden op alle drie de forten in 2011 territoria worden vastgesteld.

Holenbroeders - Holenbroeders doen het goed, met name op Rijnauwen. Dit is conform de trend die ook in de laatste "Vogelbalans" van SOVON beschreven wordt en kan verklaard worden door het ouder worden van het bos.

Groene specht, grote en kleine bonte specht werden aangetroffen en ook andere holenbroeders zoals boomkruipers en boomklevers deden het goed. Van de in holtes broedende mezen waren met name de 4 territoria van matkop (Rode Lijst) op Rijnauwen erg leuk.

Matkop - Hans van Zummeren

Watervogels - Net als in het hele land is ook op fort Rijnauwen het aantal ganzen toegenomen. In 2011 konden voor het eerst territoria van grauwe gans en Canadese gans worden genoteerd. Tijdens de inventarisatie in 2001 broedden deze hier nog niet. Ook Nijlganzen hebben dit fort en Fort Vechten weten te vinden.

Rode-lijstsoorten - Tijdens de inventarisaties konden van een aantal rode-lijstsoorten territoria worden vastgesteld: huismus en matkop waren aanwezig op Rijnauwen, groene specht en grauwe vliegenvanger op Rijnauwen en Vechten.

Uilen - Tijdens de BMP-rondes zijn helaas geen territoria van uilen vastgesteld, ondanks uitgevoerde avondbezoeken. Het blijft lastig om uilen met deze methode vast te stellen. Een aantal gerichte bezoeken vroeg in het jaar zou wellicht meer

informatie over uilen opleveren.

De forten zijn door de rust die er heerst (met name Rijnauwen) en het naastgelegen landgoed en de weilanden ideaal voor verschillende uilensoorten. Het is dus niet uitgesloten dat er toch uilen op het fort of in de directe omgeving hebben gebroed. Het afgelopen jaar zijn steenuil, bosuil en ransuil rond de forten waargenomen, maar niet tijdens de inventarisatierondes.

Leerzaam en nuttig

Deze inventarisaties hebben veel nuttige informatie opgeleverd die gebruikt kan worden bij het beheer. Daarnaast kunnen de inventarisaties op Fort Vechten en Fort 't Hemeltje gebruikt worden voor een goede bescherming van de aanwezige broedvogels tijdens de verdere (her)ontwikkelingen.

Door de ontwikkelingen op het gebied van autoclustering wordt het inventariseren volgens de BMP-methode een stuk makkelijk en leuker: na afloop kunnen van alle soorten mooie territoriumkaarten worden uitgedraaid en de gegevens komen automatisch bij SOVON en terreinbeherende organisaties terecht.

Voor een aantal tellers, inclusief mijzelf, was dit de eerste volledige BMP-kartering. Doordat de groep van acht mensen die aan de inventarisatie meewerkten een goede mix was van zeer ervaren tot minder ervaren tellers, was er voor de minder ervaren tellers veel te leren.

Bij dezen wil ik graag alle tellers bedanken voor hun inzet en in het bijzonder Frank Sidler, die alle tellers bij elkaar wist te krijgen.

Geraadpleegde bronnen

Nieuwenhuis M., G. Prins. Avifauna van fort Rhynauwen: broedvogelonderzoek, 1985.

Vegetatie- en plantensoortenkartering Forten Nieuwe Hollandse Waterlinie. Natuurbalans, Limes Divergens BV.

Broedvogelinventarisatie van het Fort bij Rijnauwen, 1978. Provinciale Waterstaat Utrecht. Afdeling Ecologie. Provinciale Waterstaat van Utrecht, 1979.

Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. Uitgave 2011 (website www.sovon.nl).

Inventarisatierichtlijnen SOVON (website www.sovon.nl).

De Vogelbalans 2011. SOVON(website www.sovon.nl).

Meer informatie over de forten is te vinden op: www.hollandsewaterlinie.nl, www.staatsbosbeheer.nl.